

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI TEHNOLOGIE POLITEHNICA
CENTRUL UNIVERSITAR PITEȘTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE, LITERE, ISTORIE ȘI ARTE
ȘCOALA DOCTORALĂ *FILOLOGIE*

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT
*MENTORATUL ÎN PREDAREA/ÎNVĂȚAREA LIMBII
FRANCEZE- PREMISE ȘI PERSPECTIVE*

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr habil. Corina- Amelia Georgescu

Student-doctorand:

Ruxandra Daniela BERCAN

PITEȘTI

2024

Calitatea învățământului reprezintă un element esențial în dezvoltarea unei societăți, având un impact direct asupra pregătirii elevilor și studenților pentru viață și pentru integrarea pe piața muncii. Aceasta poate fi evaluată din mai multe perspective: curriculum și conținut educațional, metode de predare, pregătirea și motivația profesorilor, infrastructura școlară, implicarea părinților și a comunității, evaluare și feedback, acces și echitate. Toate aceste aspecte gravitează însă în jurul acelor care trebuie să aibă pregătirea și motivația necesară să le susțină, respectiv profesorii. Dintre aceștia, o categorie aparte este reprezentată de debutanți, adică de profesorii aflați în primii doi ani ai carierei didactice, până la susținerea examenului de definitivare în învățământ. Aceasta este o perioadă extrem de importantă atât pentru formarea lor ca dascăli, cât și pentru menținerea lor în sistemul de educație românesc.

Prezenta teză de doctorat își propune să demonstreze că, dacă un profesor de limba franceză debutant beneficiază de sprijinul unui mentor, elevii săi își vor îmbunătăți competențele lingvistice, ca urmare a dezvoltării abilităților de predare-învățare evaluare ale noviceului; un alt obiectiv al acestei cercetări este acela de a propune un set de instrumente care să poată fi folosite în derularea procesului de mentorat la limba franceză.

Prin urmare, **ipoteza** cercetării noastre este că mentoratul, ca dispozitiv de însoțire a profesorilor debutanți, aduce avantaje directe atât stagiului (prin facilitarea inserției profesionale), cât și elevilor, beneficiarii activității instructiv-educative; totodată, în mod indirect, el are un impact pozitiv atât asupra mentorului, cât și asupra instituției de învățământ și, prin aceasta, asupra sistemului de educație în ansamblul său.

Obiectivul prezentei lucrări este unul dublu, aceasta propunându-și să sintetizeze principalele cunoștințe cu privire la mentorat în general și, totodată, utilizând aceste cunoștințe, să realizeze un studiu de caz asupra modalității de derulare a mentoratului în cazul disciplinei de studiu limba franceză, elaborând, pe baza cercetărilor efectuate, un set de instrumente reunite sub numele de *Portofoliu al mentorului de limba franceză*, pe care acesta să le aibă la îndemână și să le poată utiliza cu ușurință, în cazul în care are de îndrumat unul sau mai mulți debutanți.

Metodele folosite în cercetarea noastră sunt diverse. Metoda documentară, analiza materialelor didactice, observarea lecțiilor, studiul de caz, chestionarul, întrevăderea, metoda cantitativă și calitativă, interviul, toate au servit scopului cercetării și au fost folosite în diferite etape ale acesteia, obținându-se date și informații care au fost interpretate și valorificate.

Lucrarea este structurată în trei părți, urmărind un demers care merge de la general către prezentarea aspectelor concrete, aplicative. **Prima parte, *Mentoratul – elemente teoretice***, este dedicată noțiunilor generale, prezentând evoluția conceptelor de *mentor/mentorat*, precum și preocupările contemporane în domeniu; este analizat rolul mentoratului în inserția profesională, din perspectivă europeană și națională, precum și dificultățile inserției profesionale, plecând de la exemple concrete ale unor programe de mentorat didactic din diferite țări.

O importanță deosebită a fost acordată relației mentorale, ca bază a unui mentorat de calitate. În acest sens, au fost determinate etapele construirii și derulării acesteia, rolurile, atribuțiile și competențele fiecăruia dintre participanți, precum și factorii care pot perturba acest tip de interacțiune.

O parte importantă a cercetării noastre s-a derulat în perioada pandemiei și, astfel, am considerat necesară și abordarea acestui subiect, punând în evidență provocări ale mentoratului la limba franceză pe durata acesteia. Rolurile, funcțiile, atribuțiile mentorului s-au multiplicat, astfel că intervențiile sale, din punct de vedere didactic, pedagogic, dar și al canalelor de comunicare au suferit modificări, cărora li s-au adaptat deopotrivă și debutantul, și mentorul.

Partea a doua a tezei, ***Analiza de nevoi***, este dedicată colectării de informații care pot arăta ce este necesar să fie făcut cu privire la modul de desfășurare al mentoratului, în funcție de percepția participanților la relația mentorala. În acest sens, au fost concepute două chestionare, unul pentru profesorii debutanți, celălalt pentru mentori, care au fost aplicate și interpretate. Obiectivele principale ale acestora sunt determinarea principalelor nevoi ale celor două categorii de profesori, a măsurii în care profesorii debutanți sunt familiarizați cu *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbile Străine* (CECRL), cu aplicarea, la clasă, a noțiunilor învățate la didactica limbii franceze pe parcursul studiilor universitare. De asemenea chestionarele au vizat și identificarea funcționalității relației dintre mentori/ debutanți și instituțiile colaboratoare.

Comparând rezultatele obținute în urma aplicării celor două chestionare, reies următoarele concluzii: toți profesorii debutanți intervievați consideră util mentoratul în primii doi ani de activitate, ceea ce ar fi posibil, ținând cont de faptul că 80% dintre profesorii experimentați respondenți au beneficiat de formare pentru această activitate; ponderea mentoratului nonformal este superioară celei a mentoratului formal, conform ambelor chestionare; toate tipurile de sprijin sunt necesare debutanților, cu foarte mici diferențe

procentuale; este necesară acordarea de sprijin din partea unităților de învățământ și a Inspectoratelor Școlare, precum și elaborarea unor documente specifice, puse la dispoziția tuturor mentorilor care predau limba franceză, astfel încât activitatea desfășurată să fie unitară, coerentă; din prelucrarea chestionarelor a rezultat faptul că există dificultăți în desfășurarea relației mentorale, însă acestea pot fi depășite prin legislație clară. Totodată, au fost făcute și propuneri pentru îmbunătățirea activității, ceea ce demonstrează interes și deschidere pentru activitatea de mentorat.

Partea a treia a tezei, *Studiu de caz – mentoratul în predarea și învățarea limbii franceze*, este dedicată didacticii aplicate limbii franceze și include un studiu de caz elaborat pe baza unei relații mentorale între profesori care predau această disciplină. În cadrul acestui studiu de caz, a fost ales un profesor debutant, care, pe parcursul unei perioade de 15 luni a beneficiat de sprijinul unui mentor și prin intermediul căruia s-a încercat verificarea ipotezei noastre de cercetare. În acest sens, a fost alcătuit un program individualizat de stagiatură, în care au fost propuse diferite activități, în funcție de obiectivele stabilite de mentor și de debutant, la acesta adăugându-se și alte activități ce nu au putut fi anticipate de la început, întrucât pe parcursul relației mentorale, profesorul experimentat a identificat anumite nevoi ale debutantului.

Pentru a putea cuantifica progresul elevilor la limba franceză ca urmare a faptului că profesorul lor a beneficiat de suportul unui mentor, s-a decis aplicarea a două teste, unul inițial, celălalt final, aceleași clase, urmărind aceeași competență, respectiv producerea de mesaje scrise.

Rezultatele testului inițial au fost interpretate pe baza grilei de evaluare propuse în *Programa* la limba franceză și organizate pe criterii și subcriterii. În urma analizei, au fost identificate și câteva direcții de intervenție necesare, care au fost incluse în programul de mentorat. Pentru dezvoltarea nivelului de competență, profesorului debutant i-au fost oferite spre studiere *materiale-suport*, analizate ulterior împreună cu profesorul mentor, care a întocmit și fișe de dialog profesional de fiecare dată când au existat astfel de materiale. Printre activitățile derulate în cadrul procesului de mentorat s-a numărat și asistarea unei lecții susținute de debutant, în urma căreia au fost întocmite fișe de asistență și de autoevaluare. După nouă luni de consiliere a tânărului profesor, s-a aplicat elevilor testul final, care a arătat un progres evident la toate criteriile evaluate, în comparație cu testul inițial.

Derularea acestui program (cu o durată de 15 luni în total, dintre care 9 între cele două teste) a arătat că există beneficii pentru toți factorii implicați, relația mentorala având beneficii

evidente atât pentru participanții direcți (debutant, mentor), cât și pentru cei asupra cărora se răsfrânge activitatea acestora (elevi, sistemul de învățământ).

Vom încerca, în cele ce urmează, să sintetizăm câștigul pe care îl are fiecare categorie de participanți în parte în urma derulării programului de mentorat, respectiv debutantul, mentorul, elevii, sistemul de învățământ. Evident, profesorul mentorat are cele mai multe avantaje ce pot fi sintetizate pe mai multe paliere, după cum urmează:

a) Dezvoltare profesională și personală:

Stagiarul dobândește abilități noi și cunoștințe practice într-un mod structurat, fiind ghidat de o persoană cu experiență. Primește sprijin și îndrumare în procesul de învățare și dezvoltare profesională. În urma informațiilor primite, a feedback-ului oferit de mentor, a analizelor făcute împreună cu acesta, tânărul profesor își ameliorează practicile și își îmbunătățește abilitățile de predare și de gestionare a clasei. Toate acestea conduc la crearea sau creșterea sentimentului de încredere și eficiență profesională.

b) Acces la rețele și resurse:

Mentorii pot facilita accesul la rețele profesionale, conferințe, cursuri și oportunități de carieră, care, altfel, ar fi greu accesibile unui debutant și de care acesta are nevoie pentru dezvoltarea carierei sale. În consecință, se reduce sentimentul de izolare profesională și crește cel de apartenență la o categorie socio-profesională și la sistemul de educație în general.

c) Orientare și feedback:

Mentorul oferă feedback constructiv și îndrumări, ceea ce ajută la evitarea greșelilor și la dezvoltarea rapidă a debutantului, prin reducerea timpului de încercări și nesiguranță.

d) Dezvoltarea abilităților de luare a deciziilor:

Mentorii ajută la clarificarea opțiunilor și la dezvoltarea unor abilități de luare a deciziilor bine fundamentate, încurajarea reflecției asupra practicilor didactice. Ei oferă sprijin informațional debutanților, însă nu impun folosirea anumitor metode sau strategii, dimpotrivă, susțin gândirea critică și analiza, ceea ce conduce la satisfacție profesională prin dezvoltarea autonomiei.

e) Învățarea din experiențele mentorului:

Mentorii oferă perspective valoroase bazate pe propriile succese și eșecuri, ajutând debutantul să evite astfel repetarea unor greșeli.

În afara acestor categorii de avantaje care pot fi grupate, mai există și altele. Stresul și anxietatea debutantului, cauzate de elementul de noutate și de noile responsabilități, specifice începutului carierei sunt diminuate. *Șocul realității*, provocat de diferențele dintre așteptări și ceea ce oferă concret mediul educațional, este resimțit mai ușor de un debutant însoțit de mentor, care îi facilitează trecerea de la formarea inițială la mediul profesional. Lipsa experienței în gestionarea claselor este o altă sursă de stres care poate fi redusă prin consilierea novicului de către mentor. Mentorul facilitează adaptarea la cultura instituției și gestionarea numărului mare de informații și de documente cu care tânărul profesor nu este familiarizat (legislație, comisii, acreditări etc). Prin derularea relației mentorale, debutantul își dezvoltă capacitățile de comunicare, de colaborare, de autoanaliză, de autoevaluare.

Și beneficiile profesorului mentor se etalează pe mai multe niveluri ce pot fi sintetizate după cum urmează:

a) Satisfacția personală și profesională:

Un profesor experimentat care însoțește un debutant va avea satisfacția de a contribui la dezvoltarea altor profesori, ceea ce îi crește sentimentul de mulțumire profesională prin recunoașterea de către ceilalți a competențelor sale. Acesta își va dezvolta competențele personale și profesionale, căci, pentru o consiliere eficientă, pentru a putea oferi debutantului cele mai recente informații, mentorul va căuta să se perfecționeze continuu și să-și diversifice activitatea. Schimbul de idei cu profesorul debutant și feedbackul primit de la acesta vor conduce la reflexivitate profesională.

b) Îmbunătățirea abilităților de lider:

Mentorul își va îmbunătăți abilitățile de comunicare, de ascultare activă și leadership.

c) Învățare reciprocă:

Relația mentorala este bilaterală, astfel încât mentorii pot învăța și ei de la profesorul mentorat, lucruri noi cum ar fi folosirea unor tehnologii moderne, sau pot avea acces la perspective noi, oferite de o generație diferită.

d) Crearea de rețele și conexiuni:

Un mentorat de succes poate extinde rețelele profesionale și poate aduce noi colaborări și oportunități. Relațiile dintre mentor și stagiar se pot menține ulterior și pot duce la diverse tipuri de colaborări și proiecte.

Principalii vizați de procesul de mentorat sunt, de fapt, elevii, căci un profesor bine pregătit va genera progres în rândul **elevilor** săi. În acest context, putem sintetiza o serie de beneficii pe care elevii le pot avea ca urmare a relației mentorale. Creșterea calității și eficienței predării profesorului conduce la îmbunătățirea performanțelor elevilor. Un profesor mentorat va avea abilități mai bune de a crește motivația elevilor pentru învățarea limbii franceze, pentru descoperirea valorilor culturale; dezvoltarea unei relații de calitate profesor-elev poate duce, treptat, la creșterea performanțelor școlare în general și la îmbunătățirea competențelor specifice limbii franceze în particular. Acest interes crescut pentru limba franceză s-ar putea traduce, pentru elevi, în susținerea și promovarea examenelor DELF, care le-ar aduce ulterior beneficii în carieră. Creșterea sentimentului de încredere în forțele proprii în rândul elevilor conduce și la reducerea ratei de abandon școlar, un avantaj care poate fi atât al elevului, cât și al sistemului educațional din care acesta face parte.

Prin urmare, și la nivel de **sistem de educație**, există beneficii. Prin derularea procesului de mentorat se poate dezvolta o practică de predare comunitară, bazată pe modul de funcționare colectiv al unităților, astfel încât colectivele mixte, compuse din profesori experimentați și debutanți, pot acționa sinergic pentru obținerea unor rezultate bune în favoarea elevului. Profesorii care beneficiază de mentorat devin mai eficienți într-un timp mai scurt, datorită îndrumării și sprijinului primit. Fluctuația de personal poate fi redusă, retenția în sistem, crescută; întrucât tânărul profesor se va simți implicat și valorizat, va traversa mai ușor perioada de integrare și va lua în considerare mai puțin opțiunea de a renunța la cariera didactică. Se va dezvolta o cultură de învățare la nivelul instituției, mentoratul promovând o cultură de sprijin reciproc și învățare continuă, cultură aplicabilă și în alte sisteme între colegi, fapt care eficientizează anumite procese, întrucât experiențele dobândite de un profesor într-un domeniu pot fi transmise rapid și altor colegi. Un alt beneficiu este crearea unei echipe mai bine pregătite la nivelul instituției de învățământ.

În afara identificării unor avantaje care vizează toți participanții direcți sau indirecti la relația mentorală, ca urmare a studiului de caz, suntem în măsură să propunem un *Portofoliu al mentorului pentru limba franceză*, acesta fiind alcătuit din următoarele documente care pot fi preluate ca atare sau pot fi adaptate, în funcție de nevoi: chestionar debutanți limba franceză, chestionar mentori limba franceză, model de interviu (pentru profesorul debutant care urmează a

fi mentorat), plan de acțiune, program individualizat de stagiatură pentru disciplina limba franceză, chestionar intermediar, fișă de dialog profesional, materiale-suport pentru predarea limbii franceze, test inițial, test final, chestionar final al profesorului mentorat, fișă de observare a lecției (1), fișă de observare a lecției (2), fișă-sinteză a lecției observate, fișă de autoevaluare a profesorului debutant.

Mentoratul în general și mentoratul la disciplina limba franceză reprezintă elemente deosebit de importante pentru bunul mers al sistemului educațional românesc. De aceea, este important ca, pe lângă progresele legislative realizate în țara noastră și care sunt centrate pe acest tip de activitate în general, să se continue demersurile astfel încât mentoratul să devină o practică obișnuită, care să încurajeze tinerii să opteze pentru a rămâne ca titulari în sistemul național de educație.